

BÎBLİYOGRAFYAYA TEZÊN BEŞÊN KURDOLOJÎYÊ YÊN LI TIRKIYEYÊ (2011-2016)

Yakup AYKAÇ *

KURTE

Ev nivîsar li ser tezên beşên kurdolojîyê yên li Tirkîyeyê nixandineke bibliyografîk e. Armanca vê nivîsarê; ji destpêkê heta roja îro çî tez hatîbin nivîsîn digel nixandineke giştî amadekirina bibliyografyaya wan e. Ji ber ku di nav xwe de diherwîne. Herwiha sinorên vê xebatê ew tez in ku; di navbera 2011 û 2016an di beşên *Ziman û Edebiyata Kurdî* û *Ziman û Çanda Kurdî* de hatine amadekirin. Digel vê bi saya vê nivîsarê em ê pê bidine zanin ku li kurdolojîyê zêdetir di kîjan zanîngehê de çî mijar hatine xebitîn, di kîjan sehayê de xebat hatine kirin, bi çî ziman an jî zaravayê hatine nivîsîn. Li gorî wan agahiyan çarçoveyeke giştî hatiye danîn.

Peyvên Sereke: bibliyografya, kurdolojî, bibliyografyaya tezên kurdolojîyê, tezên kurdî, kurdolojîyên Tirkîyeyê.

ABSTRACT

"The Bibliography of the Theses in the Departments of Kurdology in Turkey (2011-2016)"

This article is a bibliographical evaluation on the theses of the departments of kurdology in Turkey. The purpose of this article is to prepare a bibliography and is a general evaluation of the theses written from the beginning to the present day. This bibliography covers only master theses since there are no doctoral theses in Turkey at present. In addition, the limits of this study include the theses of the departments of *Kurdish Language and Culture* and *Kurdish Language and Literature* between 2011 and 2016. Furthermore, we will enlighten the readers about these questions: in which universities which subjects were studied; which fields were studied; which languages and dialects were preferred. A general framework has been drawn around this information.

Key Words: bibliography, kurdology, bibliography of theses of kurdology, theses of kurdology, kurdologies in Turkey.

*Lêkolîner, Zanîngeha Mardin Artuklu, Beşa Ziman û Edebiyata Kurdî. (Research Assistant, Mardin Artuklu University, Department of Kurdish Language and Literature, Mardin, Turkey)
e-mail: yakupaykac@artuklu.edu.tr

DESTPÊK

Bibliyografya peyveke hevedudanî ye û di zimanê grekî de ji peyvên *biblion*=pirtûk û *graphein*=nivîsîn çêbûye, lê dûre di wateya xwe ya îro de anku *repertuara navên pirtûkan* hatiye bikaranîn. Cara yekem di sedeya II. de hekîmekî yewnanî Klavdios Galenos di kitêba xwe ya *De Libris Propriis* de hizra bîbliyografyayê di wateya *listeya berheman* de vegotîye. Piştî gelek keşîş û dîroknas berhemên bîbliyografîk nivîsîne (Malclés & Lhèriter & Acaroglu, 2003:15). Ji ber zêdebûna pirtûk û xebatên nivîskî girîngiya bîbliyografyayê her çûye zêde bûye û vê jî di zanistê de bîbliyografya kiriye şaxeke serbixwe.

Sedema çêkirina bîbliyografyayê ya ewil ew e ku di hemû welatan de û di hemû çaxan de çî berhemên çapkirî hebin bi xêra wê tê zanîn. Gava lêkolînerê di warê zanistekî de dixebite; eger berî wî di eynî warî de xebat hatibin kirin ew ê ji wan îstifade bike û pê, ew ê lêkolîna xwe pêş bixe, fikr û tesbîtên nû bîne pê. Ji ber vê hindê xebatên lîteraturê di xebatên akademîk de gelekî girîng in, loma bîbliyografya di proseya lêkolînan de cihekî girîng digire (Keskin & Pertev, 2015:102).

Herwiha di sehaya kurdolojiyê de jî bi vê mebestê, her çiqas kêr bin jî, çend bîbliyografya hatine amadekirin. Bo nimûne em dikarin navên çend xebatan li vir bidin: *Bîbliyografiya Kitêbê Folklorê Kurdî (1860 - 2004)*, *A Brief Bibliography of Kurdistan and the Kurds*, *Kurd and Kurdistan's Bibliography*, *The Kurds and Kurdistan: A Selective and Annotated Bibliography*, *Kurdish Culture and Society: An Annotated Bibliography*.²

Kurdoloji wekî zanistekê ziman, edebiyat û çanda kurdî dihewîne û ji bo têgeha kurdolojiyê gelek pênase hatine kirin. Bo nimûne Alakom vê wiha pênase dike;

“Kurdoloji şaxeke zanistê ye ku bi rêbazeke zanistî li ser ziman, edebiyat, dîrok, folklor û hwd. dixebite. Peyva “kurdoloji”yê ji du peyvên pêk tê ku ev jî “kurd” û “logos” in. Logos (λόγος) peyveke yewnanî ye û di wateya “peyv, zanîn”ê de ye lê belê ev peyv ji zimanê fransî ketiye nav kurdî. Herwiha di kurdî de ji bo vê zanistê *kurdzanî* û *kurdnasi* jî tê bikaranîn” (Alakom, 1991:9).

Digel vê di îngîlîzî de *Kurdish Studies*, di almanî de *Kurdische Studien*, di fransî de *Etudes Kurdes*, di erebî de *Dirasat Kurdiyee* tê bikaranîn (Yıldırımçakar, 2016).

² Derheqê wan bîbliyografyan de ji bo agahiyên zêdetir bnr. Necat Keskin – Ramazan Pertev, “Bîbliyografyayeke Weşanên bi Îngîlîzî li ser Folklorê Kurdan”, *Nûbihar Akademî*, c: 1, j: 3, r. 101-116.

Li Tirkîyeyê xebatên Kurdolojiyê yên akademîk bi awayekî fermî bi beşên Ziman û Çanda Kurdî dest pê kirin. Beşa Ziman û Çanda Kurdî cara yekem li Tirkîyeyê di sala 2009an de bi qanûn û biryara lijneya wezîran a Tirkîyeyê di binê Enstîtuya Zimanên Zindî yên Tirkîyeyê de digel beşa Ziman û Çanda Suryanî û Erebi li Zanîngeha Mardin Artukluyê vebû.³ Ev beş bi vekirina xwe ve di sala 2010an de dest bi perwerdehiya lîsansa bitez û bêtez kir û ji wê demê heta roja îro gelek kesan xebatên xwe yên akademîk li vir kirin. Dûre heman beş di sala 2012an de li Zanîngeha Çewlîg, Mûş, Wan û Diyarbekirê jî vebû.⁴

Beşa Ziman û Çanda Kurdî li Mêrdîn û Wanê di bin banê Enstîtuya Zimanên Zindî yên Tirkîyeyê de vebûn. Herwiha ya Çewlîgê jî wisa bû lê beş ne bi navê çandê, bi navê Ziman û Edebiyata Kurdî vebû. Dîsa zanîgehên Diyarbekir û Mûşê jî beşên xwe di bin banê Enstîtuya Zanistên Civakî de vekirin. Ji ber vê hindê, di vê xebatê de ji bo ku wan zanîngihan hemûyan di nav xwe de bihewîne, me ew giş wek “kurdoloji” qebûl kirin.⁵

Di van zanîngihan navborî de pêşî li ser navê Enstîtuyên Zimanên Zindî bernameyên mastirê vebûn û ji beşên curbicur tezên mastirê hatin amadekirin. Piştê di her sê zanîngihan Mardin Artuklu, Bingöl û Muşê de beşên lîsansê jî vebûn. Herwiha niha li Zanîngeha Dicle û wekî bernameya hevpar li her du zanîngihan Bingöl û Muş Alparslanê programên doktorayê jî vebûne.

Piştî ku ev beş vebûn û wan xebatên akademîk kirin, ji ber zêdebûna tezên lîsansa bilind û nebûna arşîveke giştî, diviya ku xebateke bibliyografîk bê kirin. Em hêvî dikin bi xêra vê xebatê kesên ku di vê qadê de dixebitin û lêkolîn dikin dê agahdar bibin ka li pêşiya wan di vî warî de çi xebat çêbûne. Dîsa ew ê di diyarkirina mijara tezan de jî rêyekê bide pêşiya xwendekarên lîsansa bilind.

Di vê xebatê de me hewl da ku bibliyografyayêke tezên beşên kurdolojiyê berhev bikin. Me rêyekê wiha di metoda lêgerîna xwe de şopand; ji ber neaktîfbûna malperên beşên kurdî û nebûna listeyên tezan em mecbûr man ku dakevin qadê û di nav arşîvên zanîngihan de wan tezan tespît bikin.⁶ Ji bilî wê me hin tez jî ji malpera tezan a YÖKê wergirt û xiste nav listeya

³ Di 01/12/2009an de bi hejmarê 2009/15597ê, ev qanûn di *Resmî Gazeteyê* de hatiye weşandin.

⁴ Di Zanîngeha Tunceli (Dersîm) de tenê lîsansa Ziman û Edebiyata Zazakî heye, anku lîsansa bilind tune. Herwiha li Zanîngeha Sêrtê wekî enstîtuya zimanên zindî vebûye û li Batmanê jî vekirina wê hatiye pejirandin lêbelê hê aktîf nînin û xwendekaran nagirin. Ji ber vê di vê xebatê de wan zanîngihan cih negirtine.

⁵ Di bin banê Enstîtuya Zimanên Zindî yên Tirkîyeyê de digel kurdî, zimanên wek erebî, farisî û suryanî jî hene. Lê di vê xebatê de me tenê tezên bi ziman û çanda kurdî re têkildar in hildan.

⁶ Di tespîtîkirina tezan de ji bo alîkariya Recep Öpengin, Şerif Güzel, Sinan Çakar û Zikrullah Aykaç spasdar im.

xwe.⁷ Piştî ku me tezên beşên kurdolojiyê tesbît kirin û lîsteya wan derxistin me agahî û îstatîstîkên wan li gorî zanîngeh, zarave û şaxezanîstên kurdolojiyê diyar kirin û ew tesnîf kirin.

Li gorî vê bîbliyografiyayê tê dîtin ku li Zanîngeha Bingölê 26 tez, li Zanîngeha Dicleyê 3 tez, li Zanîngeha Mardin Artuklu 72 tez, li Zanîngeha Muş Alparslanê 8 tez û li Zanîngeha Van Yüzüncü Yılê 12 tez hatine amadekirin. Di kîjan zanîngehê de xwendevanan çend lib tez nivîsîne wek tablo li jêr hatiye dayîn:⁸

	2012	2013	2014	2015	2016
Zanîngeha Bingöl	-	-	8	14	4
Zanîngeha Dicle	-	-	-	-	3
Zanîngeha Mardin Artuklu	3	15	18	17	19
Zanîngeha Muş Alparslan	-	-	-	4	4
Zanîngeha Van Yüzüncü Yıl	-	-	-	1	11

Tablo 1: Hejmara tezên kurdolojiyê li gorî salan

Dîsa me dît ku di nivîsandina tezên kurdolojiyê de zimanên kurdî (109 tez) û tirkî (12 tez) hatine tercîhkirin. Di kurdî de jî bi sê zaravayan -kurmancî, kirmanckî/zazakî û soranî- nimûne tên dîtin. Di nav wan tezan de bi kurdiya kurmanckî 89 tez, bi kurdiya kirmanckî/zazakî 14 tez û bi kurdiya soranî jî 3 tez hatine nivîsîn. Tabloya li gorî ziman û zaravayan wekî li jêr e:

	Zanîngeha Bingöl	Zanîngeha Dicle	Zanîngeha Mardin Artuklu	Zanîngeha Muş Alparslan	Zanîngeha Van Yüzüncü Yıl
Kurdî/ Kurmancî	10	-	61	8	12
Kurdî/ Kirmanckî	7	-	8	-	-
Kurdî/ Soranî	-	-	3	-	-
Tirkî	9	3	-	-	-

Tablo 2: Tezên kurdolojiyê li gorî ziman û zaravayan

⁷ Dema me ev bîbliyografya amade kir me hemî tezên ku hatine pejirandin û teslîmkirin hildan. Heye ku hin tez niha qediyabin lê nehatibin pejirandin an jî li ber çapê bin û em negihîştibin wan.

⁸ Li van beşan jî bilî zaravayên kurdî (soranî, kurmanckî, kirmanckî/zazakî) bi zimanê tirkî jî hinek tez hatine amadekirin.

Di wan xebatan de li gorî şaxên zanistan bi giştî şeş beş derdikevin pêşberî me. Me ew wek; dîrok/jînenîgarî, edebiyata klasîk, edebiyata modern, folklor, perwerdehî, wergernasî û zimannasî diyar kirin û tez li gorî wan şaxan parve kirin. Li gorî van şaxan di dabeşkirina van tezan de beşa ku zêdetir hatiye tercîhkirin edebiyata modern (25%) e. Dûre li gor sedeya wan edebiyata klasîk (22%), folklor (21%), zimannasî (21%), dîrok/jînenîgarî (7%), perwerdehî (4%) û wergernasî (1%) tê. Di tabloya jêrê de li gorî şaxên beşan û zanîngehan hejmara tezan wiha hatine dabeşkirin:

	Zanîngeha Bingöl	Zanîngeha Dicle	Zanîngeha Mardin Artuklu	Zanîngeha Muş Alparslan	Zanîngeha Van Yüzüncü Yıl
Dîrok/ Jînenîgarî	-	-	6	-	2
Folklor	6	-	14	5	-
Edebiyata Klasîk	9	-	14	2	2
Edebiyata Modern	2	-	21	1	6
Perwerdehî	-	1	3	-	1
Wergernasî	-	-	1	-	-
Zimannasî	9	2	13	-	1

Tablo 3: Tezên kurdolojiyê li gorî şaxên zanistan

Li gorî rêza alfabetîk lîsteya tezan wiha ye:

LÎSTEYA TEZÊN LÎSANS A BİLİND

Abdolqader, Shivan Mohammed, *Rola Gîreyan di Polguherîna Peyvê de di Kurmanciya Serî Devoka Behdînan da*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 213.

Abo, Reber Hussein, *Çîroka Gelek Kurt di Edebê Kurdî da li Başûrê Kurdistanê (1991-2013)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 159.

Açar, Zafer, *Devoka Devera Filistanê*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 129.

Adak, Reşat, *Di Serdema Meşrûtiyetê de Zanyarekî Kurd: Seîdê Kurdî û Hizr û Xîtabên Wî Derheqê Hişmendiya Gelê Kurd de*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 156.

Adsay, Fahriye, *Romana Kurdî (Kurmancî) ya Dîrokî: Bîra Civakî û Nasname*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 131.

Ahmed, M. Araz, *Berawirdiyek di Navbera Morfîmên Rêzimanîyên Karî di Kurmanciya Bakûr a Stander û Devoka Duhokê da*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 141.

Ahmed, Omar Saiwan, *Edebiyatî Enfal le Govare Kurdiyekanî Nawçeyî Germiyan da (1992-2012)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 321.

Ali, Sarhang Omar, *Bingehê Karakter di Romana Hesar û Segên Bavê Min ya Şêzad Hesen de*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2016, r. 102.

Akboğa, Hasan, *Xelîfe Yûsif û Teqrîza Wî (Metn û Lêkolîn)*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2016, r. 150.

Altinkılıç, Ümran, *Xwendîneke Baxtînyen di Sê Romanên Kurdî de*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 108.

Anuk, Nevzat, *Behsê Tirkkerdişê Kurdan de Merkezêk: Enstîtuyê Cigerayîşê Kulturê Tirk*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 122.

Apuhan, Danyal, *Vistunikunî Zazakîye Çewlîg di Bawerî Bêbinî de*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 117.

Arslan, Mesut, *Di Dewra Osmanîyan de Weşangeriya Kitêbên Kurdî (1844-1923)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 191.

Aslanoğulları, Mehmet, *Lerch'in Zazakî Derlemelerinin Çevrimyazımı ve Türlerine Göre Sözcüklerin Tahlili*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2014, r. 164.

Asna, Burçin, *Bingöl'de Zazaca Atasözlerinin Tahlili*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2014, r. 135.

Attı, Hikmettin, *Lêkolîneke Folklorî li ser Destana Mem û Zîn*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 313.

Aydoğdu, Yusuf, *Modern Zaza Hikâyeciliği (Tespit-Tahlil)*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 65.

Aygün, Muhsin, *Bingöl Yöresinde Kullanılan Zazaca Hayvancılık Kavramları*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 123.

Aykaç, Seyfettin, *Mela Mehmûdê Tîruwayî û Ferhenga Wî ya Menzûm (Metn û Lêkolîn)*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2016, r. 159.

Aykaç, Yakup, *Dîwana Hezîn (Metn, Lêkolîn û Ferheng)*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 604.

Babayiğit, Mehmet Veysi, *İngilizce, Kürtçe ve Türkçede Zamanların Sentaks (Sözdizimsel) Karşılaştırılması*, Zanîngeha Dicle, Enstîtuya Zanistên Civakî, Diyarbakir, 2016, r. 101.

Başaran, Cahit, *Kürt Dilinde Sözlükler*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2014, r. 85.

Beğik, Mahmut, *Dengbêj Resoyê Gopala (Jiyan û Berhem)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 125.

Beyter, Önder, *Dîwana Mela Ehmedê Heyderî (Metn û Lêkolîn)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 242.

Bilge, Evin, *Ji Hêla Naverokê ve Dahûrîna Çîrokên Mela Mehmûdê Bazîdî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 120.

Bingöl, İbrahim, *Kirmanckî (Zazakî) de Pêveronayîşê Fekê Çewlîgî û Gîngimî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 110.

Bor, Abdulkerim, *Bingöl Yöresi Zazaca Halk Türküleri*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2014, r. 170.

Bozkoyun, Mehmet, *Çend Çîrokên Herêma Şêxan (Metn û Analîz)*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 194.

Bülbül, Mikail, *Di Helbestên Cegerxwîn de Rengvedanên Têkiliyên Îqtîdarî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 111.

Çalıştiran Karabat, Ruken, *Lêkolîneke Giştî li ser Çîrokên Kurdî yên Gelêrî (Bi Nimûneyên di Weşanên Ekola Şamê de) (Vekolîn-Senifandin)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 305.

Çeçen, Ramazan, *Di Edebiyata Kurdî de Folklor û Roman li dor Texeyyulên Berê Rêçên Îroyîn*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 138.

Çelik, Murat, *‘Adat û Rusûmatname‘ê Tewayifê Ekradiye ya Mela Mehmûdê Bazîdî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 230.

Çeper, Fatime Janez Sar, *Lêkolînek li ser Helbesta Qedrî Can*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 127.

Çetin, Süleyman, *Kovara Hawarê û Bandora Wê ya li ser Zimanê Kurdî*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2016, r. 220.

Çiftçi, Metin, *Eqîdenameyo Zazakî yê Mela Mehemedê Hezanîyî (Metno Transkrîbekerde, Wekenitiş û Açarnayîş)*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 75.

Çiftçi, Tekin, *Di Kilamên Evînî yên Dengbêjan de Temaya Jinê*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2012, r. 187.

Delikaya, Ömer, *Peyvsazî di Kurmancî de: Nêrîneke Giştî*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2016, r. 104.

Demir, Bünyamin, *Çîrokên Kurdî li gorî Motîf Îndeksa Stîth Thompson (Bi Nimûneyên Çîrokên Mî ze Mihemed)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 286.

Demir, Perihan, *Zazakî de Derheqê Awanî û Antişî yê Karî Ser Yew Cîgêrayîş*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 155.

Deniz, Muhammed İkbâl, *Dîwana Seyîd 'Elîyê Findikî (Lêkolîn û Ferheng)*, Teza Lîsansa Bilind, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2016, r. 150.

Dolgun, Rıdvan, *Mintiqaya Darahênî-Zikte deTermê Hacetan û Manayanê Hacetanê ke Cuya Rojane de Şuxulyenê*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 128.

Ekici, Abdullah, *Zeynelabidînê Amidî: Jiyana Berhem û Xebatên Wî yên Destnivîsî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 235.

Ekinci, Muzaffer, *Lêkolîneke li ser Motîfên Lawiran ên ku di Berhema M. Emin Bozarslan ya Rêzeçîrokên Lawiran a bi Navê "Meselokên Lawiran" de Cih Digirin*, Zanîngeha Muş Alparslan, Enstîtuya Zanistên Civakî, Mûş, 2016, r. 176.

Eminoğlu, Nevzat, *Nêrîneke Gelemperî li Mîrektiya Hîzanê: Îlm û Edebiyat*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 133.

Erdoğmuş, Hatip, *Meselêyê Dormalê Darahênî (Wasîf-Metnê)*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2014, r. 116.

Ergün, Zülküf, *Di Peydabûna Edebiyata Kurdî ya li Cizîra Botan de Karîgeriya Bajarvaniyê*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2012, r. 197.

Ersoy, Turgut, *Veracêkerdana Gramerê Zazakî û Kirmancî: Diyalekt Alfabe û Fonetîk Morfolojî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 174.

Eyer, Ahmet, *Kurdên Merwanî di Tarîxu 'l-Meyafarqîn a Îbnu 'l-Ezraq de*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 145.

Filiz, Mehmet Şirin, *Xebatek li ser Destana Dewrêşê Evdî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 228.

Geyik, Resul, *Hînkirina Kurdî Wekî Zimanê Yekem (Ewil)*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2016, r. 149.

Gezer, Semih, *Dîwana Mela Yasîn Yusrî (Metn û Lêkolîn)*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 262.

Gören, Ebubekir, *Di Romanên Erebe Şemo de Folklorê Kurdî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 184.

Gözetin, İbrahim, *Mele Xelîlê Sêrtî û Berhema Wî ya Nehcul-Enam (Metn û Lêkolîn)*, Zanîngeha Muş Alparslan, Enstîtuya Zanistên Civakî, Mûş, 2015, r. 191.

Güntaş Aldatmaz, Nadire, *Folklorê Kirmancan (Kirdan/Dimiliyan) Ser o Cîgêrayîşê*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 248.

Gürür, Zeki, *Dengbêjî di Peywenda Patronajê de*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 133.

Hami, Bangeen İbrahim, *Rexneya Civakî di Romanên Hesênê Metê da*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 130.

Hussein, İlbeen Mohammad, *Pêkhatayên Diramayê di Hozanên Bedîrxan Sindî da*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 147.

Hussein, Shreen Jaafar, *Wênê Jinê di Hozana Hevçerxa Kurdî da*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 90.

Hussain, Hunar M., *Rollî Rageyandin le Nêzikkirdnewey Dîyalêkte Kurdyekan, Torî Mîdyayî Rudawû be Nimûne*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 165.

İbrahim, İbrahim, *Rengvedana Dîroka Kurdî di Helbestên Cegerxwîn de*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 321.

İlhan, Ziver, *Mewlûda Mela Huseynê Bateyî (Metn û Lêkolîn)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 178.

İsmael, Abid Camel, *Rengvedana Geşbîniyê di Helbesta Nû ya Kurdî li Devera Behdînan da*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 137.

Işık, Burhan, *Berhema Mehmed Uzun a bi Navê Hawara Dîcleyê de Jiyana Kurdan a Civakî*, Zanîngeha Muş Alparslan, Enstîtuya Zanistên Civakî, Mûş, 2015, r. 143.

Jahany, Parviz, *Leyla û Mecnûna Sewadî (Metin-Lêkolîn-Şîrove)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 399.

Kan, Ahmet, *Di Zimannasiyê de Morfolojî û Wekî Minak Morfolojiya Kurmancî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 173.

Kan, Güneş, *Îmaja Ermenî di Romanên Kurdî yên Sovyeta Berê de*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 177.

Kaplan, Yaşar, *Destana Kela Dîmdîm û Xanê Lepzêrîn (Lêkolîneke Edebî û Dîrokî)*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2015, r. 184.

Karaaslan, Mehmet Salih, *'Hedersmord' li Swêdê 'Kuştina Namûsî' li Kurdistanê*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 119.

Karagöz, Naci, *Seçmeli Kürtçe Dersine Karşı Veli Tutumları*, Zanîngeha Dicle, Enstîtuya Zanistên Civakî, Diyarbekir, 2016, r. 77.

Khudhur, Nali Abdullah, *Rexneyên Civakî di Helbestên Abdullah Paşêw de*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2016, r. 114.

Khudhur, Shemal Khamo, *Praktîzekirna Tiyûra Wergirtinê di Edebiyata Olî ya Êzdiyan da*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 255.

Kılıç, Özlem, *Gramerê Zazakî de Derheqê Negatîfîye Yew Cigêrayîş*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 130.

Kırkan, Ahmet, *Mewlîdê Usman Esad Efendîyo Babijî 'Bîyîşa Pêxemberî' (Metn û Wekenîtiş)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 155.

Kocher, Jasim Mehemed, *Rehendên Derûnî di Hozanên Rojen Barnasî da*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 149.

Koyuncu, Hüseyin, *Di Hin Dîwanên Kurmancî de Bandora Tesewûfê*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2014, r. 115.

Kurt, Şehmuz, *Nirxandîna Pirtûka Hînkirina Kurdî: Hînkir -Li gorî Nêrînen Xwendekar û Mamosteyan-*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 187.

Mahmoud, Barzo Omar, *Şîrovekirineke Dengsazî û Fonolojî di Kurdiya Kurmancî de*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 225.

Mangurî, Rasool Aba Baker, *Bingeha Wêneyên Hunerî di Helbestên Hêmin de*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2016, r. 179.

Moghadam, Shataw Naderi, *Şi'rên Şairên Yarsan û Hizrê Yarî*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2016, r. 171.

Mohammed Ghaffar, Nergiz, *Îstatîka Cihî di Romanên Sebrî Silêvanî da*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 151.

Orak Reşitoğlu, Sevda, *Helbestvanên Jin di Edebiyata Yarsanan de*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 141.

Orkin, Şeyhmus, *Di Berhemên Feqîyê Teyran de Hêmanên Tesewufî*, Zanîngeha Muş Alparslan, Enstîtuya Zanistên Civakî, Muş, 2015, r. 176.

Othman, Hayder Mohammed, *Di Helbestên Melayê Bateyî da Binyada Hizr û Rûxsarê*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2016, r. 123.

Öçal, Serdar, *Awayê Lêkirina Navan li Herêma Dêrîkê (Lêkolîneke Onomastîk-Sosyolojîk)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 265.

Öztürk, İrfan, *Hîmên Helbesta Kovara Tîrêjê*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 95.

Öztürk, Serdar, *Di Tradîsyona Dengbêjiya Kurdî de Şakiro (Jiyana û Berhem)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 144.

Pertev, Ramazan, *Mîrsadu'î-Etfal (Şahrahê Kûdekan) Ferhenga Menzûm a Kurdî-Farisî (Vekolîn-Tekst)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2012, r. 165.

Pesen, Abdurrahim, *Helbesta Arjen Arî (Naverok, Şêwe, Binyad)*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 112.

Polat, Edip, *Di Çend Pexşanên Kurmancî de Evinên Efsanevî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 161.

Qader, Zeyad Rashad, *Bi Zaravayê Soranî Helbestên Zarokan li Edebê Kurdî de (Zêwer, Goran, Letîf Helmet û Emîn Mehemed)*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2016, r. 129.

Saadi, Sahand Safeen, *Rehendên Dîrokî di Romana "Xewna Zelamên Îranî" ya Mardîn Îbrahîmê*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2016, r. 115.

Saleh, Warin Delshad, *Bekir Begê Erizî (Jiyan û Berhem)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 262.

Sailh, Tara Mushir, *Hawwata û Firewata le Pendekanî Pîremêrdî Şaîr*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 127.

Samur, Aziz, *Destana Zembîlîroş û Gulxatûnê*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 157.

Sezer, Müslîh, *Dîwançeyya Seyfîyê Şoşî (Metn û Lêkolîn)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 209.

Söylemez, Semra, *Melekan, Gaz ve Muradan Köyleri Zazacasının Ses Değişimi Yönünden Karşılaştırılması*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2014, r. 113.

Subaşı, Kenan, *Ji bo Zarokan di Fêrkirina Kurdî de Rola Mamikan*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 243.

Tarduş, İbrahim, *Bikaranîna Çîrokên Kurdî di Perwerdeya Zarokan de*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 158.

Taş, Çetin, *Dengsaziya Devoka Çaldîranê*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 115.

Tunç, Vehbi, *Gılgamış Destanında Sümerce ile Kürtçenin Sosyo-Linguistik Bağlantısı*, Zanîngeha Dicle, Enstîtuya Zanistên Civakî, Diyarbekir, 2016, r. 143.

Ulugana, Sedat, *Mîrektiya Bitlîsê di Êwra Evdal Xan de (1618-1664)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 83.

Üneşi, Aydın, *Tesrîfa Teremaxî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 125.

Varol, Murat, *Abdulaziz Bekî'nin Divanı (Metin-İnceleme)*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015.

Yaman, Raif, *Fonemên Kurdolog û Gerokên Ewrûpî û Amerîkî ji 1787an ta 1887an pê bi Kurdî Nivîsîne*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 166.

Yavuzer, Mehmet Nur, *Baba Tahir di Wêjeya Kurdî de*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2016, r. 323.

Yergin, Mehmet, *Mewlîdê Mela Ehmedê Xasî "Mewlidu'n-Nebiyu 'l-Qureşiyî" (Metn-Wekenitîş)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 218.

Yeşilçınar, Fehmi, *Jiyan û Kilamên Dengbêj Ahmed Alîksan*, Zanîngeha Muş Alparslan, Enstîtuya Zanistên Civakî, Muş, 2016, r. 254.

Yeşilkaya, Şahap, *Edebîyatê Kirdkî (Zazakî) de Mewlid û Mehemed 'Elî Hunî*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2014, r. 165.

Yeşilmen, Davut, *Temaya Sirgûnê di Çar Romanên Kurdî (Kurmancî) de*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 163.

Yıldırımçakar, Adil, *Bedûzeman Seidê Kurdî û Projeya Wî ya Medresetu Zehra*, Zanîngeha Yüzüncü Yıl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Wan, 2016, r. 216.

Yıldırımçakar, Mehmet, *Heyranok di Edebiyata Kurdî ya Gelêrî de Minaka Hêrêma Wanê*, Zanîngeha Muş Alparslan, Enstîtuya Zanistên Civakî, Mûş, 2016, r. 140.

Yıldırımçakar, Ziyattin, *Wergêr wek Kirineke Çandî, li ser Riyên Wergernasiyê ber bi Kurdolojiyê ve*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 111.

Yıldız, Ayhan, *Qewlê Hespê Reş*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 181.

Yıldız, Pinar, *Mehelî û Kirmanckîya Înan*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 176.

Yılmaz, Abdurrahman, *Zazaca-Türkçe Sözlük (Genç-Bingöl Yöresi)*, Zanîngeha Bingöl, Enstîtuya Zimanên Zindî, Çewlîg, 2015, r. 190.

Yılmaz, Ferhat, *Berawirdkirinek li ser Şivanê Kurmanca û Sêbareya Maksîm Gorkî*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2015, r. 125.

Yılmaz, İsa, *Vekolînek li ser Çîroka Zembîlfiroş*, Zanîngeha Muş Alparslan, Enstîtuya Zanistên Civakî, Mûş, 2016, r. 217.

Yılmaz, Serdar, *Dîwana Şêx Şemsedîne Exlatî Metin û Lêkolîn*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2013, r. 149.

Yonat, Mehmet, *Kovara Nûdemê û di Kovara Nûdemê de Şopên Surgunê*, Zanîngeha Muş Alparslan, Enstîtuya Zanistên Civakî, Mûş, 2015, r. 144.

Yousif, Hajar Kamal, *Wata di Diyaloga Karikatêrê Kurdî da (Vekolîneka Sîmantîkî û Pragmatîkiye)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2014, r. 115.

Zilan, Bilal, *Di Kitabê Muhemmedê Şêx Ensarî: "Raro Raşt" û "Melûmatê Dînîye" (Metn û Cigêrayîş)*, Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn, 2016, r. 200.

ENCAM

Piştî ku beşên kurdî li Tirkîyeyê vebûn di nava çend salan de gelek xebatên akademîk hatin kirin. Dema mirov li vê maweya kurt -5 sal- dinihêre dibine ku berhemên baş hatine dayîn. Ji van xebatan jî diyar dibe ku kurdî eger îmkanên wê zêdetir bin ew ê berhemên wê jî zêdetir bin.

Di vê xebata me ya bîbliyograyayê de diyar bû ku li Tirkîyeyê di beşên kurdolojiyê de 121 tez hatine amadekirin. Me dît ku xwendekaran di nivîsandina wan tezan de digel kurdî, zimanê tirkî jî tercîh kirine. Di zimanê kurdî de jî xwendevanan herî zêde bi zaravayê kurmançî paşê bi kirmanckî û dûre jî bi soranî tez nivîsîne.

Eger em nirxandinek li gorî şaxên zanistan bikin sehayên wek folklor, edebiyata klasîk, edebiyata modern û zimannasî hema qasî hev in lêbelê di sehayên perwerdehî, dîrok û wergernasiyê de kêmtir xebat çêbûne. Ev jî destnîşan dike ku divê xwendekarên lîsansa bilind di warê fêrbûn, hînîkirin, kitêbên hînkerên kurdî; werger, teoriyên û cureyên wergerê, dîroka wergernasiyê û herwiha sehayê dîrokê de bîn kanalîzekirin.

Herwiha armanca herî mezin a vê bîbliyografyayê ew bû ku di vî warî de çî xebat hatibine kirin bîn tesbîtkirin. Me jî bi vê armançê hemû tezen kurdolojiyê yê navbera 2011-2016an berhev kirin da ku di vî warî de, kesên dixebitin re bibe xizmetek û di heman demê de xebatên li ser heman berhem an jî mijarê neyên kirin û dubare nebin.

ÇAVKANÎ

- Alakom, Rohat (1991), *Kurdoloji Biliminin 200 Yıllık Geçmişi (1787-1987)*, Deng Yayınları, (ç. 2.), İstanbul.
- Keskin, Necat, Pertev, Ramazan (2015), “Bibliyografyeye Weşanên bi İngîlîzî li ser Folklorê Kurdan”, *Nûbihar Akademî*, c: 1, j: 3, r. 101-116.
- Malclés, L-Noëlle, Lhèriter Andre, Acaroglu, M. Türker (2003), *Batı’da ve Türkiye’de Kaynakça Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yıldırımçakar, Ziyattin, *Werger wek Kirineke Çandî –Li ser Riyên Wergernasiyê ber bi Kurdolojiyê ve-* (2016), Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Mêrdîn.
- Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi, (31.12.2016), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>.